

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

Abstract. The work analyzes historically formed organizational-spatial and sectoral structures of cluster type both in the countries all over the world and in Ukraine. Multi-system structure of the cluster, systematic formation and understanding of rural areas cluster development are determined.

It has been studied that organizations system approaches and clusters activities form self-sufficient connections for optimization and minimization of transaction costs, transport and communication advantages and integrations with the aim of association synergistic competitiveness.

Special importance of clusters not only for production and infrastructure, but also for agriculture, rural and bordering areas was determined.

Ясінецька І.А.

д.е.н., професор

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Кушнірук Т.М.

к.с-г.н., доцент

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ТА ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Одним із пріоритетних напрямів державного регулювання суспільних процесів є сприяння розвитку сільських територій (rural development). Протягом не одного десятиліття спостерігається спад економіки у сільських населених пунктах, зменшення кількості прибутку, робочих місць, інформаційна ізоляція, руйнування необхідної для життя інфраструктури (заклади освіти, культури, охорони здоров'я тощо), втрата цінностей, деградація населення та ін. Головною проблемою на селі є погіршення якості життя населення, яке стає причиною урбанізаційних процесів і масового відпливу населення в міста. Сьогоднішня ситуація, коли наша Україна живе в умовах війни, ще більше загострила це питання. В Україні за всі роки незалежності сформувалася модель, яка не сприяє багатофункціональності сільського господарства, а лише дає змогу підвищувати виробничий та експортний потенціали для одержання вигоди певному колу людей, тобто є структурно розбалансованою. Така модель орієнтована тільки на показники валового виробництва сільськогосподарської продукції. [1, с. 90].

Керівництво держави заявляє про зростання кількісних показників в аграрному секторі, яке відбувається завдяки збільшенню використання земельних ресурсів, інтенсифікації сільського виробництва, нарощуванню експорту. Однак ці процеси супроводжують негативні тенденції розвитку аграрного сектора. Так, зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції досягається за рахунок окремих її видів – комерційно привабливих, що дають максимальний прибуток, проте виснажують земельні ресурси. У світі сформувався імідж України як держави, яка постачає

певні види зернових та олійних культур. Як наслідок – занепадають сільські території, погіршується якість життя сільського населення, мають місце безробіття, трудова міграція тощо. Розвиток сільських територій – процес, що забезпечує гармонійний розвиток усіх сфер села (виробничої, соціальної, духовної тощо) на основі самоорганізації сільських громад із максимально можливим використанням наявних внутрішніх факторів розвитку (місцевих активів) при їх поєднанні із зовнішніми можливостями [2, с. 23].

Головними причинами занепаду життя селян є: відсутність комплексної державної політики розвитку сільських територій; недостатнє фінансування програм, дія яких спрямована на забезпечення благополуччя громадян; занепад інфраструктури (соціальних, медичних, освітніх закладів та ін.); у переважній більшості випадків залишаються неврахованими екологічні та землеохоронні вимоги; низький рівень диверсифікації економіки сільських територій, що стає причиною урбанізаційних процесів, міграції, безробіття, низького рівня життя на селі; домінування агрохолдингів спричинило низьку рентабельність і конкурентоспроможність малих та середніх сільгоспвиробників; неналежний рівень інформованості сільських жителів щодо їхніх прав і обов'язків, що стало причиною низького рівня підприємницької ініціативи; органи місцевого самоврядування малоефективні у розв'язанні проблемних питань; недостатня увага кооперації та кредитуванню тощо.

Докорінно поліпшити ситуацію на селі можна шляхом: диверсифікації економічної діяльності; забезпечення соціальних стандартів життя, збільшення реальних доходів не тільки від сільськогосподарської діяльності, але і несільськогосподарської; приділення належної уваги охороні навколишнього природного середовища та виконанню екологічних норм і стандартів, що забезпечить сталий розвиток села; проведення реальної децентралізації влади, що сприятиме розвитку сільських територій, гармонізації українського законодавства до європейського та збереженню сільського населення як класу, який є носієм української ідентичності, духовності, культури тощо.

Одним з основних інструментів державного регулювання ефективності використання земельних ресурсів є оподаткування. Низька плата за землю, що справляється у формі земельного податку та орендної плати, не стимулює раціонального й ефективного використання земель, надр, стає причиною безвідповідального збільшення площ міст, промислових зон тощо. Як об'єкт оподаткування земельні ділянки мають велике значення не тільки для держави, але й для окремої громади адміністративно-територіального утворення.

У зв'язку з обмеженістю земельних ресурсів і можливістю багатофункціонального використання як територіального базису, природного ресурсу та основного засобу виробництва, оподаткування землі є пріоритетним та відіграє важливу соціальну роль у житті місцевих громад. Соціальна спрямованість оподаткування земельних ділянок передбачає визначення й

обґрунтування шляхів удосконалення його діючої системи з метою активізації соціальних ресурсів, поліпшення матеріального становища сільського населення, забезпечення соціальної справедливості в процесі майнових взаємовідносин.

Нашій державі необхідно сформувати спроможні, самодостатні територіальні громади, які забезпечуватимуть надання поліпшених адміністративних, соціальних, громадських послуг жителям територіальних громад, шляхом: укрупнення територіальних громад, що стане важливим чинником гарантій місцевого самоврядування, підвищить роль у розв'язанні питань місцевих громад; формування дієздатних територіальних громад, які задовольнятимуть потреби громадян, оперативно і високоякісно надаватимуть базові соціальній адміністративні послуги, поліпшуватимуть умови сталого розвитку територій, сприятимуть ефективному використанні наявних ресурсів; створення передумов для вдосконалення системи органів місцевого самоврядування на відповідній території; передачі органам місцевого самоврядування повноважень щодо розпорядження землями державної власності за межами населених пунктів із подальшою передачею земельних ділянок державної власності у комунальну власність згідно з нормами Земельного кодексу України.

Наша держава потребує негайного реформування системи влади, управління. Вона повинна базуватися на зрозумілих та ефективних повноваженнях органів влади, які забезпечені ресурсами й несуть повну відповідальність за свої дії. Для цього в Україні проголошена три рівнева система адміністративно-територіального устрою. Існуюча система не завжди дає змогу сформувати самодостатні територіальні громади, що мають на своєму балансі відповідні матеріальній фінансові ресурси, територію та об'єкти соціальної інфраструктури, які є дійовими для виконання передбачених законом завдань і функцій. Наслідками ситуації, яка тепер склалася у державі, є недоодержання місцевими бюджетами коштів, корупція при передачі земельних ділянок, невиконання норм чинного законодавства, складність надання адміністративних послуг через розташування розпорядників землі в обласних центрах, неможливість повноцінного розвитку територій тощо. [3, с. 32].

Задоволенню потреб громадян може сприяти тільки ефективна влада, яка здійснює розумне управління, що спирається на повноваження, ресурси та відповідальність. Для цього необхідний оптимальний розподіл повноважень між рівнями влади й обсягами ресурсів, що відповідатиме повноваженням. Але у свою чергу влада повинна відповідати перед народом за ефективність, а перед державою – за законність. Лише наявність балансу повноважень, ресурсів і відповідальності можна мати ефективну владу.

Список використаних джерел

1. Мартин А. Г., Копайгора Б.М., Управління землями сільськогосподарського призначення державної власності: впровадження європейського досвіду // *Збалансоване природокористування*. 2014. № 3. С. 88–92.
2. Третяк А. М. Концептуальні засади розвитку сільськогосподарського землекористування сільських територій. Київ: НААН України, 2014. 23 с.
3. Ярова Б. М. Формування структури землеволодіння в Україні під впливом земельних реформ // *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 8 (171). С. 31–37.

The interests of the state, territorial communities, business structures and citizens in the process of management of land resources under the conditions of marital state

Abstract. The change of socio-economic relations in the state is always connected with the land as a spatial base and a means of production. Land relations have gone through a long path of transformation in Ukraine. The satisfaction of citizens' needs can only be facilitated by an effective government that carries out reasonable management based on powers, resources and responsibilities. This requires an optimal distribution of powers between the levels of power and the amount of resources that will correspond to the powers. But in turn, the government must answer to the people for efficiency, and to the state for legality. Only by having a balance of authority, resources and responsibility can one have effective power. It has been proven that the multidirectionality of the interests of business, citizens and the state in matters of agricultural land use is one of the main obstacles on the way to achieving sustainable land use.